

Geneeskunde, nazisme en volksgezondheid

GESCHIEDENIS De Groep Herinnering-Groupe Mémoire organiseerde deze lente een symposium over de politieke weerstand tijdens de Tweede Wereldoorlog. Daarbij kwamen ook medische topics zoals 'de kinderen in de fascistische en Duitse propaganda' en 'de Franse artsen in het interbellum: tussen nationale afkeer en pro-Duitse fascinatie' aan bod.

De Groep Herinnering-Groupe Mémoire werd vroeger voorgezeten door de bekende dokter André Wynen, de huidige voorzitter is kinderarts Yves Louis.

Geen analogie

Professor emeritus (ULB), José Gotovitch, ging in zijn openingsrede in op het thema 'Waarom zich verzetten? Wat is de motivatie voor verzet?' en 'Hoe denken we vandaag over dat verzet?'. Hij sloot van meet af aan elke analogie uit tussen de jaren 1930 en vandaag. Beide periodes kunnen wel

bestudeerd, geanalyseerd en vergeleken worden, maar er is een fundamenteel verschil en dat is de grote economische crisis in Europa en dus ook in Duitsland in de jaren 1930. Vandaag is Europa er ongetwijfeld beter aan toe, zo beweert de professor emeritus.

De Duitse onderzoekster Anja K. Peters (Universität Greifswald) sprak op het symposium over 'het lievelingetje van Hitler', hoofd van de Confederatie van vroedvrouwen Nanna Conti, een sleutelfiguur in de imperialistische politiek van het Derde Rijk. Zij moest van Duitse vrouwen goede 'broedmachines' maken voor soldaten.

Jos Rathe, licentiaat Hedendaagse Geschiedenis VUB, had het in zijn lezing over de 'Spanning tussen het Recht op Weten en Privacy in het onderzoek naar de geschiedenis van de psychiatrie, casus: het lot van de Joodse psychiatri-

dig genoeg niet gedeporteerd. U herinnert zich de serie die Jos Rathe vorig jaar in Artsenkrant wijdde aan dit thema.

Het belang van de jeugd

Dr. Yves Louis boog zich over 'De kinderen in de fascistische en Duitse propaganda'. Zoals alle dictators was Adolf Hitler zich bewust van het belang van de jeugd voor de propaganda. 'Wie jeugd heeft, heeft de toekomst', zo klonk het.

Het naziregime ziet 'een nieuwe mens' als oplossing voor het debacle van de westerse beschaving. Europese fascistische leiders laten geen kans

In Frankrijk werd niet één collaborerende arts vervolgd na de bevrijding

sche patiënten van de Rijkskolonie te Geel tijdens WO II'. De psychiatrische patiënten kregen bezoek van een aantal nazi-artsen, maar ze werden merkwaa-

Philippe Pétain, omringd door kinderen (1941).

Zoals alle dictators was Adolf Hitler zich bewust van het belang van de jeugd voor de propaganda.

Dr. Karl Brandt, een autoriteit in het Derde Rijk en onder meer verantwoordelijk voor het Aktion T4-programma.

voorbijgaan om zich te laten fotograferen met kinderen, niet alleen Hitler, maar ook Mussolini en Degrelle. In België is er de rexistische jeugd, maar er was ook de Hitlerjugend. In Frankrijk maakt maarschalk Philippe Pétain gebruik van Moederdag als propaganda-instrument en het Zwitserse bedrijf Nestlé, gespecialiseerd in babyvoeding, steunt het Vichy-regime.

Dr. Yves Louis wijst er op dat de kern van beleid van Hitler de moeder

De moeder werd gezien als de link met de voorouders, met het pure en oorspronkelijke Duitsland.

aan de haard was. "Het regime deed aan 'positieve eugenetica' (rasselectie, voorhuwelijks onderzoek) en 'negatieve eugenetica' (sterilisatie, gedwongen abortus) en abortus was een essentieel element van de demografische politiek van het fascisme. Het nazisme kostte het leven aan miljoenen kinderen, waaronder ook Duitse kinderen

die geconditioneerd werden vanaf de geboorte. Die moorddadige en vernietigende politiek was een feit tot en met de laatste uren van het Reich. De Duitse Vereniging van Kinderartsen was verantwoordelijk voor de dood van 6.000 slachtoffers in Operatie T4."

Tijdens het naziregime was de haat voor zelfstandige vrouwen net zo groot

als voor het antisemitisme. Het gelijkheidsdogma was volgens Hitler idioot 'omdat het leidde tot de emancipatie van joden leidt en tot vrouwenemancipatie'. De moeder werd gezien als de link met de voorouders, met het pure en oorspronkelijke Duitsland. Het gevolg daarvan was dat een miljoen joodse kinderen vermoord werden door de nazi's.

"Van zodra ze ingelijfd waren in de Hitlerjugend werden Duitse kinderen geïndoctrineerd door de racistische nazi-ideologie, het antisemitisme, een afkeer van mensen met een mentale handicap en van homoseksualiteit. De opstand tegen ouderlijk gezag en de maatschappij die typisch is voor de puberteit en de adolescentie, werd door de nazi's gerecupereerd en geëxploiteerd."

De basismechanismen van propaganda zijn altijd dezelfde: vanaf prille leeftijd angst aanjagen voor het vreemde en voor binnen- en buitenlandse dreigingen, zo besluit de kinderarts.

Nicolas de Pape

Waarom collaboreren Franse artsen?

Jean-Pol Durand, voormalig journalist van *Le Quotidien du médecin*, had het op het symposium over 'De Franse artsen in het interbellum: tussen nationale afkeer en pro-Duitse fascinatie'. De historische context berust in Frankrijk op ongetwijfeld gekleurde herinneringen aan de Eerste Wereldoorlog en onder meer het activisme van verenigingen van oud-strijders en de Fédération des Médecins du Front.

Voeg daaraan toe een fascinatie voor het bucolische karakter van Duitsland dat beschreven werd in een Concours médical van dr. Casset in 1920. Hij besluit dat Duitsland wel degelijk in staat is om de oorlogsschuld te betalen. "Lijdt Duitsland aan bloedarmoede? Toen ik de Belgisch-Duitse grens overstak, zag ik mooi onderhouden velden en treinen die rijden van het ene volle station naar het andere, volgeladen met steenkool die schittert in de zon...".

In de jaren 1920 was er een boycot van Duitse artsen op internationale congressen, maar werd ook de vraag gesteld of er vergiffenis moest zijn – of niet – voor het feit dat de artsen oorlogsslachtoffers hadden verwaarloosd tijdens de oorlog.

Medisch congres in Bonn

Maar in de jaren 1930 neemt het aantal reizen naar Duitsland toe. Jean-Pol Durand haalt de reis aan die

georganiseerd werd door het Deutsche Gesellschaft für Artzliche Studienreisen in juni 1937: "De ReichsArztammer ziet de uitstap niet als een plezierreisje, maar als een 'officieel bezoek'".

In 1938 heeft het eerste congres van de wetsgeneeskunde plaats in Bonn. "Het naoorlogs wantrouwen maakt beetje bij beetje plaats voor bewondering."

In *Impressions d'Allemagne* schrijft prof. Paul Delmas dat elke Duitse arts om de vijf jaar een stage van drie weken moet volgen aan de universiteit van zijn provincie, net als in de Sovjet-Unie, en op de hoogte moet blijven van de nieuwste kennis. "Het leven is er gemakkelijk en er zijn niet veel kosten. Mensen zijn ordelijk, vrolijk en keurig, er zijn geen affiches of graffiti op de muren. De straten zijn mooi en heel wat huizen, ook al zijn het bescheiden woningen, hebben bloemen op de vensterbanken. Het contact met de collega's van de universiteiten is uitzonderlijk hartelijk. De werken van bezoekers worden aangehaald door het

diensthooft dat zo hoffelijk is om ervan op de hoogte te zijn."

Dezelfde bewondering is er voor de sociale zekerheid van Bismarck, zeker in vergelijking met de Franse sociale zekerheid die met een aanzienlijke achterstand kampt. "De verkiezing van de eerste afgevaardigden van de NSDAP in 1932 en de intrede van Hitler in 1933 krijgen geen enkel negatief commentaar in de medische pers."

De journalistieke 'nieuwsgierigheid' duikt pas op bij de eerste antisemitische maatregelen. *Le Courrier Médical* publiceert op 11 maart 1934 een reportage ondertekend door 'G. Welter' en niemand weet of het een om een pseudoniem gaat of een occasionele medewerker. Met de titel *La loi hitlérienne contre le médecin juif* is het artikel vooral een feitelijk verslag. Diverse publicaties maken melding van de verschillende eugenetische wetten van de nazi's en de raciale sterilisaties. In 1939 stelt ene Lavollée zich vragen

over de oorsprong van het racisme en ijvert hij vooral voor het vrijstellen van René Martial, medewerker van de krant en voorstander van de biologische selectie van immigratie, auteur van *Traité de l'immigration et de la greffe interracial* (1931) en *La Race française* (1934 + 1943) en leraar aan het Institut d'Hygiène de la Faculté de Médecine de Paris. Frankrijk verstrengt de voorwaarden voor buitenlandse artsen om zich in Frankrijk te installeren en artsen protesteren tegen de 'invasie van vreemdelingen'.

De xenofobie slaat over in antisemitisme terwijl Louis-Ferdinand Céline, een arts die bekroond werd met de prix Goncourt, in 1937 het boek *Bagatelles pour un massacre* publiceert. De rechts-nationalistische politieke beweging Action Française heeft eind jaren 1930 heel wat aanhangers, zowel in de geneeskunde als in andere sectoren. Niet minder dan 1.200 artsen waren lid van de Action Française. "Zowat alle Franse antisemitische artsen kunnen geïdentificeerd worden omdat ze deelnamen aan de banketten van de Action Française, maar geen enkele arts werd na de bevrijding vervolgd. Ze hebben allemaal hun loopbaan kunnen verderzetten."

N.d.P.